LAPS/45/2023, 9.11.2023

Lapsiasiavaltuutetun lausunto eduskunnan sosiaali- ja terveysvaliokunnalle hallituksen esityksestä laiksi lastensuojelulain ja varhaiskasvatuslain 6 ja 60 §:n muuttamisesta

Viite: Sosiaali- ja terveysvaliokunta perjantai 10.11.2023 klo 10.00 / HE 56/2023 vp / Asiantuntijapyyntö

Lapsiasiavaltuutetun tehtävänä on arvioida ja edistää lapsen oikeuksien toteutumista. Työn perustana on YK:n lapsen oikeuksien yleissopimus (SopS 59 ja 60/1991, LOS), joka on lailla voimaan saatettu ihmisoikeussopimus. Sopimus koskee kaikkia alle 18-vuotiaita. Lapsiasiavaltuutettu arvioi hallituksen esitystä yleissopimuksen näkökulmasta.

Yhteenveto lapsiasiavaltuutetun kannanotoista

- Lastensuojelun tarkoituksena on turvata lapsen oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun.
- Lastensuojelun kohdentaminen 0–17-vuotiaisiin lapsiin ja 18–22-vuotiaisiin nuoriin on perusteltua.
- Jälkihuollosta ei ole juurikaan tutkimusta ja on valitettavaa, että lastensuojelun jälkihuollon huolellisiin vaikutusarviointeihin ei ole löytynyt resursseja, vaikka muutostarpeet on tunnistettu jo kymmenen vuotta sitten ja uudelleen neljä vuotta sitten.
- Uudet huostaanotot ovat 2000-luvulla kasautuneet etenkin teini-ikäisiin lapsiin ja 16–17-vuotiaiden huostaanotettujen osuus ikäluokasta on kolminkertaistunut 1990-lukuun verrattuna.
- 18–22-vuotiaille annettavaa jälkihuoltoa tulee kehittää sisällöllisesti ja siihen tulee kohdentaa riittävät resurssit hyvinvointialueilla.

- Aikuissosiaalityön palveluja tulee kehittää siten, että ne pystyvät paremmin vastaamaan nuorten aikuisten tarpeisiin jälkihuollon päätyttyä ja niihin tulee kohdentaa riittävät resurssit hyvinvointialueilla.

- Inhimillisintä, kestävintä ja taloudellisinta on panostaa ennaltaehkäiseviin toimiin ja lasten sekä perheiden tukemiseen jo ennen kuin lastensuojelun toimet tulevat edes harkittaviksi.

- Lastensuojelulain kokonaisuudistuksessa on tarkasteltava kriittisesti lastensuojelun ja muiden sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ja toimenpiteiden kohdentumista ja vaikuttavuutta.

Lapsiasiavaltuutetun kannanotot

Jälkihuollon ikärajan laskeminen

Jälkihuollon ikärajan nostaminen 25 ikävuoteen ja sen vaikutusarviointien puutteet

Lastensuojelun jälkihuollon ikäraja nostettiin 21 ikävuodesta 25 ikävuoteen vuoden 2020 alussa voimaantulleella lakimuutoksella. Käytännössä oikeus lastensuojelun jälkihuollon palveluihin jatkuu siis nykyisen sääntelyn mukaan seitsemän vuotta täysi-ikäiseksi tulemisen jälkeen. Ikärajan nosto on lisännyt jälkihuollossa olevien nuorten määrää ja jälkihuollon kustannuksia tuntuvasti. Nyt pääministeri Orpon hallitusohjelman mukaisesti ikärajaa ehdotetaan laskettavaksi 23 ikävuoteen vuoden 2024 alusta alkaen. Tällöin jälkihuolto jatkuisi viisi vuotta täysi-ikäiseksi tulemisen jälkeen.

Aluksi lapsiasiavaltuutettu huomauttaa, että jälkihuoltoon siirrytään tavallisesti vasta nuoren täysi-ikäistyttyä tai hyvin lähellä täysi-ikäisyyttä. Täysi-ikäiset nuoret eivät siten varsinaisesti kuulu lapsiasiavaltuutetun toimialan määritelmän piiriin. Jälkihuolto on kuitenkin kiinteä ja tärkeä osa lastensuojelua ja sen jatkumoa lapsuudesta aikuisuuteen, joten arvioimme hallituksen esitystä tästä näkökulmasta.

Edellä mainittu ikärajan nosto 25 ikävuoteen tehtiin eduskunnassa tehdyn lakialoitteen (LA 86/2018 vp) perusteella. Sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietinnön (StVM 42/2018 vp) mukaan useat valiokunnan kuulemat lastensuojelun asiantuntijat ja lastensuojelujärjestöt kannattivat ikärajan nostoa, mutta perusteluja kannatukselle ei mietinnössä avattu tarkemmin. Valiokunta viittasi myös Lastensuojelun kehittämisen suunta ja suositukset (2019) -selvityk-

seen,[1] jossa vastaava suositus esitettiin. Se puolestaan perustui vuonna 2013 julkaistun Toimiva lastensuojelu -selvitysryhmän loppuraportissa[2] esitettyyn suositukseen.

Toimiva lastensuojelu -selvitysryhmän loppuraportissa nostoa perusteltiin viittaamalla Kalland ym. (2001) julkaisemaan, vuosina 1991–1997 kodin ulkopuolelle sijoitettujen lasten (n=13 371) kuolleisuutta tarkastelevaan tutkimukseen[3]. Tutkimuksen lapset olivat syntyneet vuosien 1973–1997 välillä ja heitä seurattiin vuoteen 1999 tai 25 ikävuoteen asti. Tarkasteluaikana kuoli 106 lasta ja kuolleisuus oli muita lapsia korkeampi. Toimiva lastensuojelu -raportissa tuloksiin viitattiin seuraavasti: ”Laajassa selvityksessä todettiin, että huostassa olleiden suomalaisten nuorten aikuisten kuolleisuuden olevan muita korkeampi 25 vuoden ikään saakka. Ilmiö koski yhtä lailla sekä naisia että miehiä. --- Kuolinsyinä tässä ikäryhmässä ovat usein onnettomuudet, tapaturmat, itsemurhat ja päihteet sekä huumeet. Havainto puoltaa intensiivisen tuen jatkamista nykyistä kauemmin”. Raportissa päädyttiin silloin ehdottamaan ikärajan nostoa nimenomaan 25 ikävuoteen. Tämän ehdotuksen tutkimusperusteiden puutteisiin palaamme tuonnempana.

Edellä mainittuun sosiaali- ja terveysvaliokunnan mietintöön ei sisältynyt tarkempaa taloudellisten tai muiden vaikutusten arviointia. Myöskään Toimiva lastensuojelu- selvitysryhmän loppuraportissa ei taloudellisia vaikutuksia arvioitu, vaikka ylipäätään lastensuojelun kustannusvaikutusten arvioinnin tarve todettiinkin. Lapsiasiavaltuutettu antoi lausuntonsa ikärajan noston jälkeen annetusta hallituksen esityksestä, joka sisälsi nostosta seuranneet tarkennukset lastensuojelulakiin (itsenäistymisvarojen viimesijainen nostopäivä ja ikärajan noston taannehtivan soveltamisen kielto). Lapsiasiavaltuutettu asettui tuolloin varovaisesti kannattamaan jälkihuoltoikärajan nostoa huomauttaen samalla, ettei lakialoitteessa tai hallituksen esityksessä ollut tehty tarvittavia vaikutusarviointeja tai huomioitu jälkihuollon sisällöllistä kehittämisen tarvetta.[4][5]

On valitettavaa, että huolellisiin vaikutusarviointeihin ei ole löytynyt resursseja, vaikka muutostarpeet on tunnistettu jo kymmenen vuotta sitten ja uudelleen neljä vuotta sitten. Myös 25 vuoden ikärajaa on perusteltu viitattua Kalland ym. (2001) tutkimusta osin virheellisesti tulkiten. On totta, että lastensuojelun sijaishuollosta itsenäistyvien nuorten aikuisten kuolleisuus on muita yleisempää, mutta tämä kuolleisuus ei välttämättä pääty 25 vuoden ikään, vaan siihen päättyy tutkimuksen seuranta. Lisäksi tutkimus perustuu 25–30 vuotta vanhaan aineistoon. Lasten ja nuorten kuolleisuus on yleisesti ottaen vähentynyt tämän jälkeen huomattavasti: 0-14-vuotiaiden kuolleisuus on pudonnut kolmannekseen 1990-luvun tasosta ja 15-

19-vuotiaidenkin kuolleisuus on puolittunut.[6] Lapsiasiavaltuutettu ei pidä perusteltuna käyttää 1990-luvun kuolleisuuslukuja 2020-luvun päätöksenteon pohjana.

Vuonna 1987 Suomessa syntyneitä sijaishuoltoon sijoitettuja lapsia seuranneessa tutkimuksessa havaittiin näiden lasten vaikeudet kiinnittyä opiskelu- ja työelämään.[7] Tässä tutkimuksessa seuranta niin ikään jatkui 25 ikävuoteen. Jälkihuollon tukea saaneiden lasten vaikeudet olivat kuitenkin muita kohortin lapsia jonkin verran yleisempiä. Ne lapset, jotka *eivät* olleet ottaneet vastaan jälkihuollon tukea pärjäsivät elämässään jälkihuollon tukea vastaanottaneita lapsia paremmin, kun tarkastelun kohteena olivat työelämään ja opintoihin kiinnittyminen. Tutkimuksessa todettiinkin, että ikärajan nostamisen lisäksi on välttämätöntä tarkastella jälkihuollon sisältöjä ja kehittää niitä, sillä yksin ikärajaa nostamalla ei saada aikaiseksi riittävää tukea.

Lastensuojelupalvelujen kohdentaminen lapsiväestöön

Lastensuojelun tarkoituksena on turvata nimenomaan *lapsen* (eli alle 18-vuotiaan) oikeus turvalliseen kasvuympäristöön, tasapainoiseen ja monipuoliseen kehitykseen sekä erityiseen suojeluun (lastensuojelulaki 417/2007, 1 §). Lastensuojelun ammattilaisilla on parhaimmat valmiudet tukea tätä. Lapsiasiavaltuutettu katsoo, että lastensuojelun resursseja tulisi allokoida lastensuojelun perustehtävään. Nuoren tarvitsema riittävä itsenäistymisen tuki voidaan toteuttaa 23 ikävuoteen mennessä, jos jälkihuollon toimenpiteet kohdennetaan kunkin nuoren kohdalla oikein ja vaikuttavasti. Jälkihuollon tulisi heti sen alettua kiinnittyä hyvinvointialueen muihin palveluihin, kuten aikuissosiaalityöhön, sillä jälkihuollon päätyttyä nuoren aikuisen tukea tulee jatkaa tarvittaessa aikuisten palveluissa. Tämä edellyttää niin jälkihuollon kuin nuorten aikuisten sosiaalityön sisällöllistä kehittämistä, riittävää resursointia ja saumatonta yhteistyötä.

Suuri merkitys lapsen hyvinvoinnille ja tulevaisuudelle on jo ennen jälkihuoltoa toteutetulla sijaishuollolla. YK:n lapsen oikeuksien komitea on tuoreissa päätelmissään antanut lukuisia suosituksia lastensuojelun sijaishuollon kehittämistä silmällä pitäen. Komitea kehottaa myös muun muassa varmistamaan, että lapsille suunnitellaan sijaishuollon jälkeiset yksilölliset jatkopolut tarkoituksena tarjota heille sosiaalista, koulutuksellista ja muuta asianmukaista tukea, jotta he sopeutuisivat onnistuneesti uudelleen perheeseen ja yhteiskuntaan.[8] Inhimillisintä, kestävintä ja taloudellisinta on kuitenkin panostaa ennaltaehkäiseviin toimiin ja lasten sekä perheiden tukemiseen jo paljon ennen kuin lastensuojelun toimet tulevat edes harkittaviksi. Lapsiasiavaltuutettu on esittänyt lastensuojelulain kokonaisuudistusta, minkä yhtey-

dessä myös lastensuojelun ja muidenkin sosiaali- ja terveydenhuollon palvelujen ja toimenpiteiden kohdentumista ja vaikuttavuutta tulee tarkastella kriittisesti. Vastaako lastensuojelu tällä hetkellä lasten ja perheiden tarpeisiin?

Huostaanotot kasautuvat yhä enemmän teini-ikäisiin

Jälkihuollon ulottaminen 25 ikävuoteen asti on ollut siksikin ongelmallista, että huostaanotot ovat 2000-luvulla kohdistuneet muita ikäryhmiä yleisemmin teini-ikäisiin ja lähes täysi-ikäisiin, 16–17-vuotiaisiin lapsiin. 13–15-vuotiaiden uudet huostaanotot ovat lähes neljä kertaa yleisempiä ja 16–17-vuotiaiden lähes kolme kertaa yleisempiä kuin 0–2-vuotiaiden huostaanotot. Vaikka samana vuonna 18 vuotta täyttävien huostaanotettujen lasten lukumäärä on verrattain vähäinen (alle 100 lasta), on se jatkuvasti kasvanut. Tätä tendenssiä kuvataan seuraavassa kuviossa.[9] Lapsiasiavaltuutettu tosin huomauttaa, että Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen lastensuojeluraportin kuviossa kuvatut ikäryhmät eivät ole tasaisia, jolloin kuvio näyttää todellisuutta kauniimmalta: 3-6-vuotiaiden ryhmässä on kolme ja 7-12-vuotiaiden ryhmässä viisi ikäluokkaa, kun taas teini-ikäisten ikäryhmiin on sisällytetty vain kaksi ikäluokkaa ja 18 vuotta täyttäviin alle yksi ikäluokka.

Kuvio 3. Uudet huostaanotot ikäryhmittäin, 2008–2022, kolmen vuoden liukuva keskiarvo.

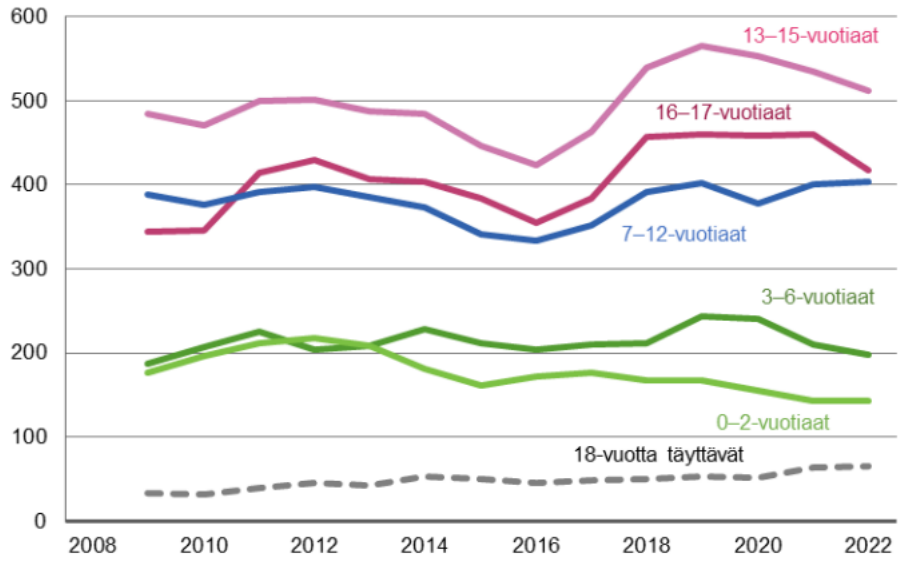

Tiedot on poimittavissa Sotkanet-indikaattoreista 5491,5492, 5493 ja 5494.

Teini-ikäisten huostaanotot ovat yleistyneet 1990-luvulta alkaen, kun taas pienten lasten huostaanotoissa ei ole tapahtunut vastaavaa kasvua, vaan jopa vähentymistä. Samalla huostaanotettujen 16–17-vuotiaiden osuus saman ikäisestä väestöstä on kasvanut yli kahteen prosenttiin, kun vastaavaa osuus 0–2-vuotiaista on noin 0,3 prosenttia (seuraava kuvio, emt.). Huomionarvoista on, että 1990-luvulla 16–17-vuotiaista oli huostassa vain noin 0,8 prosenttia vastaavan ikäisestä väestöstä, vaikka nuorten hyvinvointi oli useilla mittareilla mitaten (alkoholinkäyttö, tupakointi, rikollinen käyttäytyminen, väkivallan kokeminen)[10] tuolloin nykyistä heikompaa. Tähän huostaanottojen jatkuvasti kasvavaan trendiin eivät tutkijat ole löytäneet selitystä.

Kuvio 2. Vuoden aikana huostassa olleet lapset (lapsen ikä 31.12.) suhteutettuna vastaavan ikäiseen väestöön vuosina 1991–2022, % *.

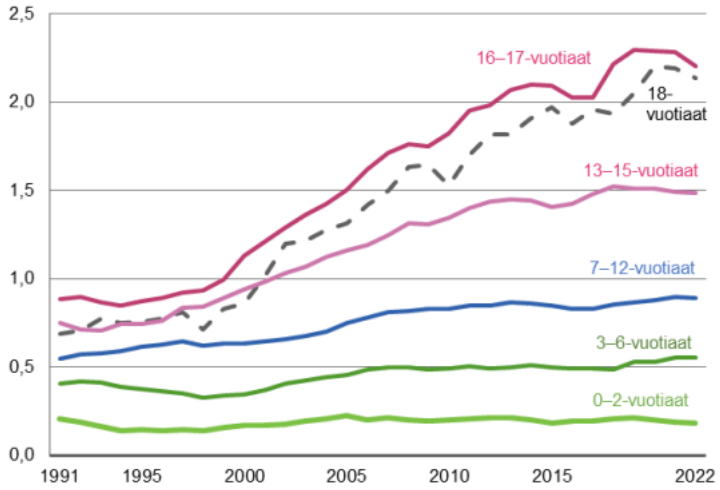

* Huostaanotto päättyy viimeistään silloin kun nuori täyttää 18 vuotta.
Tiedot on poimittavissa Sotkanet-indikaattoreista 478, 479, 480,481,482, 1077.

Koska huostaanotot kohdistuvat teini-ikäisiin, jälkihuollon piiriin tulee lapsia, jotka ovat olleet lastensuojelun sijaishuollossa vain vähän aikaa. Lapsiasiavaltuutettu korostaa, että tutkimusta aiheesta ei ole, mutta silti voidaan arvioida, että pitkään jatkuva jälkihuolto voi luoda niin lapselle, hänen huoltajilleen kuin asioista vastaavalle sosiaalityöntekijälle kannusteen huostaanottoon ennen täysi-ikää. Vaikka jälkihuollon sisältö vaihtelee, on se merkittävä taloudellinen etu muihin lastensuojelun asiakkaina oleviin nuoriin verrattuna asettaen lastensuojelun asiakkaina olleet nuoret eriarvoiseen asemaan keskenään. Palaamme tähän kysymykseen lyhyesti tuonnempana.

Lapsivaikutusten arvioinnin puutteet ja jälkihuollon kustannusten kasvu

Vaikka lapsiasiavaltuutettu suhtautuu hallituksen esitykseen verrattain suopeasti, kiinnitämme huomiota siihen, että ikärajan laskemista perustellaan hallituksen esityksessä (ja hallitusohjelmassa) lähes yksinomaa siitä saatavin taloudellisin säästöin. Samalla todetaan, että jälkihuollon ikärajojen muuttamisesta seuraavien taloudellisten vaikutusten arviointi on vaikeaa. Hallituksen esitystä on kyllä täydennetty lausuntokierroksen perusteella muun muassa jälkihuollon piirissä oleviin nuoriin kohdistuvien vaikutusten osalta, jota on pidettävä myönteisenä.

Esitys perustuu lapsiasiavaltuutetun näkemyksen mukaan kuitenkin puutteellisiin tai epäluotettaviin tietoihin ja arvioihin jälkihuollon järjestämisestä, asiakasmääristä sekä muun muassa siitä, miten kustannukset siirtyisivät aikuissosiaalityön kustannuksiksi. Ymmärrämme luonnollisesti arvioinnin haastavuuden, kun kattavia tilastoja ja tutkimuksen perustuvaa tietoa ei ole ollut saatavilla, ainakaan tässä kiireellisessä lainvalmisteluaikataulussa.

Jälkihuoltoa ja sen kustannuksia on tarkasteltu Kuusikkotyöryhmän julkaisussa 2022.[11] Julkaisun tilastoista on nähtävissä ikäraja nostosta 25 ikävuoteen seuranneita vaikutuksia kustannuksiin. Kuusikkokaupungeissa jälkihuollon piirissä olleiden lasten ja nuorten (0-24-vuotiaat) määrä vuoden 2020 aikana oli 2770 ja vuoden 2021 aikana 3447 (kasvua 24,4 %). Tiedot 21-24-vuotiaiden määristä vuosina 2020-2021 puuttuivat Vantaan osalta, mutta muissa viidessä kaupungissa kasvu tässä ikäryhmässä oli selkeä, kun taas 18-20 vuotiaiden kohdalla määrät kokonaisuudessaan laskivat. Tässäkään ikäryhmässä Vantaalta ei kaikkia tietoja ollut saatavilla. Samana ajanjaksona jälkihuollon kokonaiskustannukset nousivat n. 5,5 miljoonalla, 11 921 847 eurosta 17 424 174 euroon (kasvua 46,2 %).[12] Kustannusten kasvu on huomattava ja näyttäisi siis kohdistuvan pääosin ikäluokkaan 21-24-vuotiaat. Samaan aikaan tiedetään, että jälkihuollon toimivuudesta ja vaikuttavuudesta ei ole riittävästi tietoa, joten on perusteltua kysyä, kohdistuvatko panostukset tehokkaasti ja oikeudenmukaisesti.

Kuusikkokaupungeissa jälkihuolto on järjestetty eri tavoin ja vastuu voi jakaantua myös nuoriso- ja aikuissosiaalityön kesken. Tällä perustella todennäköisesti koko maan tasolla eroavaisuuksia on enemmänkin. Julkaisussa ei ole arvioitu jälkihuollon toimivuutta ja vaikuttavuutta tarkemmin, eikä myöskään ole otettu tarkemmin kantaa ikärajan nostoon.

Edellä jo kuvatussa Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen Kansallista syntymäkohortti 1987-aineistoa hyödyntävässä tutkimuksessa (2019) [13][14] todettiin, että kodin ulkopuolelle sijoite-

tuilla lapsilla on aikuisiässä muuta väestöä todennäköisemmin pitkäkestoisia haasteita kouluttautumisessa ja työllistymisessä. Nuorten koulutus- ja työelämäpolkuja seurattiin 25 ikävuoteen asti. Tutkimuksessa havaittiin, että pojat kohtaavat pitkäkestoisia vaikeuksia useammin kuin tytöt ja teini-ikäisenä tapahtunut sijoitus kodin ulkopuolelle sekä sijoituspaikan toistuva vaihtuvuus lisäsivät todennäköisyyttä matalaan tai puuttuvaan koulutukseen, työttömyyteen ja sosiaaliturvariippuvuuteen. Lisäksi havaittiin, että neljännes sijoitetuista tytöistä tuli pian täysi-ikäiseksi tultuaan äideiksi. Hallituksen esityksen mukaan (s. 18) pelkästään Helsingissä on jälkihuollon nuorilla 100 omaa lasta. Lapsiasiavaltuutetun näkemys on, että näiden nuorten perheiden paikka ei välttämättä ole lastensuojelun jälkihuollon, vaan lapsiperheiden sosiaalipalvelujen ja tarvittaessa lastensuojelun piirissä, jotta nämä lapset saisivat varhaisiin elinvuosiinsa parasta mahdollista tukea.

Lastensuojelun avohuollon asiakkaiden eriarvoinen asema

Tarkasteltaessa lasten ja nuorten yhdenvertaisuutta on samalla tunnistettava, että lastensuojelun avohuollon asiakkaina, mutta eivät avohuollon toimenpiteenä sijoitettuna olleet lapset jäävät vaille lastensuojelun jälkihuoltoa, vaikka heidän tuen tarpeensa voi olla yhtä suuri kuin lastensuojelun sijaishuollosta itsenäistyneiden nuorten. Lisäksi on nuoria, jotka kieltäytyvät jälkihuollosta. Panostamalla nuorten aikuisten sosiaalityön palveluihin tuetaan myös näitä nuoria sekä nuoria, jotka siirtyvät pois jälkihuollosta. Tämä siirtymävaihe onkin ratkaiseva: miten tuen ja avun jatkuvuus varmistetaan samalla kuitenkin kannustaen nuorta ottamaan vastuuta omasta elämästään. Lastensuojelulain (417/2007) 76.2 §:n mukaan jälkihuollon päättyessä sosiaalityöntekijän on tarvittaessa laadittava yhdessä nuoren kanssa suunnitelma, johon kirjataan jälkihuollon päättymisen jälkeen nuoren käytettävissä olevat palvelut ja tukitoimet. Lapsiasiavaltuutettu pitää suunnitelman tekemistä tärkeänä, mutta korostaa, että on varmistettava, että nuori ymmärtää, mistä suunnitelmassa on kyse. Lisäksi suunnitelman on oltava riittävän konkreettinen: millaisiin tilanteisiin apua saa ja mistä ja mihin nuori voi tarvittaessa olla yhteydessä.

Lapsiasiavaltuutettu kiinnittää huomioita myös siihen, kuten hallituksen esityksessäkin todetaan, että hallitusohjelmassa esitetyt ja parhaillaan etenevät hallituksen esitykset muun muassa toimeentulotuen ja asumistuen leikkauksista ja indeksitarkistusten jäädytyksistä voivat heikentää jälkihuollossa olevien nuorien tilannetta. Osalla jälkihuollossa olevista nuorista on omia lapsia, joten suunnitellut työttömyysturvan lapsikorotusten poistamiset voivat koskea myös näitä perheitä. Sosiaali- ja terveysministeriö valmisteli vuoden 2024 sosiaali-

turvamuutosten yhteisvaikutusten arvioinnin lokakuussa 2023.[15] Siinä on keskitytty taloudellisiin vaikutuksiin, mutta niiden lisäksi muutoksilla voi olla laajasti myös muita suoria ja välillisiä vaikutuksia muutosten kohteena olevien ihmisten elämään. Hallitusohjelmaan sisältyvien leikkausten vaikutusten kokonaisarviointi näyttäytyy hyvin puutteellisena, joten riskinä on, että ”rahaa siirretään taskusta toiseen”.

Lapsiasiavaltuutettu huomauttaa lopuksi, että ikärajan edestakainen siirto voi aiheuttaa lisätyötä ja sitä kautta kustannuksiakin, mutta todennäköisesti myös hämmennystä niin jälkihuoltoon oikeutetuissa nuorissa kuin sosiaalityön ammattilaisissakin. Jälkihuollon kehittäminen voidaan kokea poukkoilevaksi ja lyhytjännitteiseksi ja tällaista niin lastensuojelun kehittäminen kuin lainsäädännön muutokset ovat olleetkin. Lastensuojelun jälkihuollon kehittämiseen tulee kuitenkin jatkossakin panostaa ja jälkihuollon toimenpiteiden vaikuttavuutta tulee selvittää. Palvelut ja tuki on toteutettava nuorten yksilöllisten tarpeiden ja toiveiden mukaisesti. Lisäksi lapset ja nuoret on otettava mukaan suunnittelemaan jälkihuollon sisältöä.

Varhaiskasvatusta koskevat muutosesitykset

Esityksessä ehdotetaan täsmennettäväksi varhaiskasvatuslain 6 §:n 1 momentin säännöstä siten, että siinä nimenomaisesti todettaisiin, että lapsen lastensuojelulain mukaisen sijoituspaikan sijaintikunnan ja jälkihuollossa olevan lapsen asuinkunnan olisi järjestettävä avohuollon tukitoimena tai sijaishuoltoon sijoitetun taikka jälkihuollossa olevan lapsen varhaiskasvatus. Lisäksi esitetään muutamia tarkennuksia varhaiskasvatuksen kustannusten korvaamiseen liittyen.

Lapsiasiavaltuutettu pitää hyvänä, että varhaiskasvatuksen järjestämistä koskeva sääntely selkeytetään esitetyllä tavalla, eikä lapsiasiavaltuutetulla ole siihen huomautettavaa.

Jyväskylässä 9.11.2023

Elina Pekkarinen
lapsiasiavaltuutettu

Merike Helander
juristi

[1] Kananoja, A. & Ruuskanen, K. (2013). Selvityshenkilön ehdotukset lastensuojelun toimintaedellytysten ja laadun parantamiseksi. Loppuraportti. Sosiaali- ja

terveysministeriön raportteja ja muistioita 2019:4. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-4026-0

[2] Toimiva lastensuojelu. Selvitysryhmän loppuraportti. Sosiaali- ja terveysministeriön raportteja ja muistioita 2013:9. http://urn.fi/URN:ISBN:978-952-00-3611-9

[3] Kalland . M., Pensola, T., Meriläinen, J. & Sinkkonen, J. (2001). Mortality in children registered in the Finnish child welfare registry: A population based study of 13 371 subjects. British Medical Journal, 323, 207-208.

[4] Lapsiasiavaltuutetun lausunto hallituksen esitysluonnoksesta 6.8.2019, verkossa https://lapsiasia.fi/-/-lapsiasiavaltuutetun-lausunto-sosiaali-ja-terveysministeriolle-luonnoksesta-hallituksen-esitykseksi-sairausvakuutuslain-ja-eraiden-muiden-lakien-muuttamiseksi-

[5] Lapsiasiavaltuutetun lausunto sosiaali- ja terveysvaliokunnalle 14.11.2019, verkossa https://lapsiasia.fi/-/-lapsiasiavaltuutetun-lausunto-eduskunnan-sosiaali-ja-terveysvaliokunnalle-hallituksen-esityksesta-eduskunnalle-laeiksi-lastensuojelulain-ja-lastensuojelulain-muuttamisesta-annetun-lain-voimaantulosaannoksen-muuttamisesta-

[6] Pajunen, Airi (2022) Lasten kuolleisuus jatkaa alenemistaan, mutta nuorten kuolleisuudessa on huolestuttavia piirteitä. Tieto & trendit, Tilastokeskus. https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2022/lasten-kuolleisuus-jatkaa-alenemistaan-mutta-nuorten-kuolleisuudessa-on-huolestuttavia-piirteita/

[7] Kääriälä, Antti; Haapakorva, Pasi; Pekkarinen, Elina & Sund, Reijo (2019) From care to education and work? Education and employment trajectories in early adulthood by children in out-of-home care, Child Abuse & Neglect 98.
https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.104144

[8] Loppupäätelmät Suomen yhdistetyistä viidennestä ja kuudennesta raportista. YK:n lapsen oikeuksien komitea. CRC/C/FIN/CO/5–6. 2. kesäkuuta 2023 (epävirallinen suomennos) https://um.fi/documents/35732/0/CRC_C_FIN_CO_5-6_fi+%281%29.pdf/f8e9c156-5172-0834-d6c7-201066cbc9f2?t=1691047057189

[9] Lastensuojelu 2022 tilastoraportti. Terveyden ja hyvinvoinnin laitos. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/146573/Lastensuojelu_2022.pdf?sequence

[10] Esim. Ellonen, Noora ym. (2019) Lapsiin kohdistuneiden seksuaali-rikosten ilmoitukset kasvussa, uhri-kokemukset eivät. Tieto ja trendit, Tilastokeskus. https://www2.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2019/lapsiin-kohdistuneiden-seksuaalirikosten-ilmoitukset-kasvussa-uhrikokemukset-eivat/

ESPAD-kysely. The European School Survey Project on Alcohol and Other Drugs. THL. https://thl.fi/fi/tutkimus-ja-kehittaminen/tutkimukset-ja-hankkeet/espad/tutkimustuloksia

October, Martta (toim.)(2018) Lasten, nuorten ja aikuisten kokemuksia väkivallasta Terveyden ja hyvinvoinnin laitoksen kysely- ja väestötutkimusten tuloksia. THL. https://www.julkari.fi/bitstream/handle/10024/137106/URN_ISBN_978-952-343-160-7.pdf?sequence=1&isAllowed=y

Haapakangas, Kimmo (2020) Nuorten rikollisuus on laskussa, mutta pieni joukko nuorista tekee yhä enemmän ja vakavampia rikoksia. Tieto & trendit, Tilastokeskus. https://www.stat.fi/tietotrendit/artikkelit/2020/nuorten-rikollisuus-on-laskussa-mutta-pieni-joukko-nuorista-tekee-yha-enemman-ja-vakavampia-rikoksia/

[11] Kuuden suurimman kaupungin lastensuojelun palvelut ja kustannukset vuonna 2021. Kuusikko-työryhmän julkaisusarja 1/0222. Verkossa https://www.hel.fi/hel2/tietokeskus/julkaisut/pdf/22_06_01_Kuusikko_Lastensuojelu_2021.pdf

[12] Ibid., s. 87.

[13] Kääriälä, A., Haapakorva, P., Pekkarinen, E. & Sund, . (2019). From care to education and work? Education and employment trajectories in early adulthood by children in aout-of-home care. Child Abuse & Neclet 98 (2019) 104144. Https://doi.org/10.1016/j.chiabu.2019.104144

[14] Sijoitetut lapset tarvitsevat pitkäaikaista tukea koulutukseen ja työelämään – uusi tutkimus tunnistaa erilaiset urapolut. 6.11.2019. Verkossa https://www.sttinfo.fi/tiedote/sijoitetut-lapset-tarvitsevat-pitkaaikaista-tukea-koulutukseen-ja-tyoelamaan-uusi-tutkimus-tunnistaa-erilaiset-urapolut?publisherId=3747&releaseId=69868844

[15] Vuoden 2024 sosiaaliturvamuutosten yhteisvaikutusten arviointi. Sosiaali- ja terveysministeriö, Helsinki 2023. Verkossa https://stm.fi/documents/1271139/148062577/V+2024+sosiaaliturvamuutosten+yhteisvaikutukset_muistio.pdf/24e8c11e-78cb-bf3e-6018-ad80359fb45a/V+2024+sosiaaliturvamuutosten+yhteisvaikutukset_muistio.pdf?t=1696842353098